

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου

Δημήτρης Καλαϊτζίδης¹, Βαρβάρα Δηλάρη²

1. Δρ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

*Πρόεδρος του Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
(ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού)*

kalariv1@sch.gr

2. Εκπαιδευτικός ΠΕ05

*Γραμματέας Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
(ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού)*

v.dilari@yahoo.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου είναι ένας διαγωνισμός μεταξύ σχολείων που στόχο έχει την ενσωμάτωση της οπτικής της αειφορίας σε όλες τις πλευρές της σχολικής ζωής. Εντάσσεται στο πλαίσιο υλοποίησης του Διεθνούς Σχεδίου Δράσης της Δεκαετίας για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2005-2014) καθώς και τη Στρατηγική της UNECE. Στο πλήρες κείμενο της εισήγησης θα παρουσιαστούν αναλυτικά το όραμα του αειφόρου σχολείου και τα χαρακτηριστικά του, ενώ θα αναφερθούν ενδεικτικά κάποιοι δείκτες αειφόρου σχολείου στους οποίους στηρίζεται ο διαγωνισμός.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Αειφόρος ανάπτυξη, αειφόρο σχολείο, δείκτες αειφόρου σχολείου*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τριάντα και πλέον χρόνια η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση απετέλεσε το κύριο όχημα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών και της προσπάθειας για αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με το περιβάλλον.

Το πεδίο εφαρμογής της Π.Ε. ήταν το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί ήταν οι κύριοι εκφραστές της μεταβολής των στάσεων και των συμπεριφορών, ενώ η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος τηρούσε επαμφοτερίζουσα στάση απέναντι στα προγράμματα που υλοποιούσαν τα σχολεία.

Πολλοί συγγραφείς έχουν αναφερθεί στα εγγενή και επίκτητα προβλήματα της Π.Ε. στην Ελλάδα (Φλογαίτη, 1993, Καλαϊτζίδης, 2000), προβλήματα που δεν της επέτρεψαν να αναπτύξει όλη τη δυναμική της και να παράγει τα αποτελέσματα που θεωρητικά ήταν σε θέση να παράγει. Τα ίδια τα σχολεία μας άλλωστε έχουν χαρακτηριστικά που δεν συνάδουν με τις αρχές της αειφορίας (Παπαδημητρίου, 2010). Για να αποτελέσει λοιπόν το σχολείο σημαντικό παράγοντα ευρύτερων αλλαγών στην κοινωνία στην κατεύθυνση της αειφορίας, πρέπει, κατ' αρχήν, να αποτελέσει το ίδιο το αντικείμενο της αλλαγής αυτής (Orr, 1992, Sterling 2002).

Με την εισαγωγή της Εκπαίδευσης για την Αειφορία (Skoullou, 1995, Παπαδημητρίου, 1998), η οποία θεωρείται διάδοχος της Π.Ε., έγινε πλέον κατανοητή η αδυναμία αυτή, καθώς οι απαιτήσεις της νέας αυτής εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερες

(Παπαδημητρίου, 2010 ό.π.). Επί μέρους ζητήματα που εμπíπτουν στη θεματική της Ε.Α.Α. και την διαφοροποιούν εν μέρει από την Π.Ε. είναι (UNECE 2005): βιώσιμη διαχείριση νερού, προαγωγή της υγείας, γεωργία, αστική ανάπτυξη, κατανάλωση, δικαιοσύνη, διακυβέρνηση, τουρισμός, ανθρώπινα δικαιώματα, πολιτιστική διαφορετικότητα, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ηθική, νέες τεχνολογίες, φτώχεια, ισότητα των δύο φύλων, διαπολιτισμική κατανόηση, πολιτισμική ποικιλότητα.

Θεωρήθηκε λοιπόν, αποτελεσματικότερη η συμμετοχή όλης της σχολικής κοινότητας για την προώθηση της αειφορίας και υιοθετήθηκε η «συνολική σχολική προσέγγιση» (whole school approach) (Henderson / Tilbury, 2004, Gough, 2005). Πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει το «αειφόρο σχολείο» ως την ευνοούμενη μορφή σχολείου, όπως π.χ. το Ηνωμένο Βασίλειο (Huckle, 2009), η Σουηδία (Sust.Sch.Award), η Αυστραλία (Henderson & Tilbury, 2004) κ.ά. Μάλιστα, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει θέσει ως στόχο μέχρι το 2020 όλα τα σχολεία της χώρας να μετατραπούν σε αειφόρα σχολεία.

Ο τ. Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Τ. Μπλέρ (Huckle, 2010) αναφέρει: *«Η Αειφόρος Ανάπτυξη δεν θα είναι ένα ακόμη μάθημα για την τάξη: Θα βρίσκεται στα υλικά κατασκευής του, στον τρόπο που το σχολείο χρησιμοποιεί και παράγει την ενέργειά του. Οι μαθητές μας δεν θα μάθουν απλώς για την Αειφόρο Ανάπτυξη, θα τη βλέπουν και θα εργάζονται στο πλαίσιο της: το σχολείο θα είναι ένας ζωντανός χώρος μάθησης μέσα στον οποίο να εξερευνούν τι σημαίνει αειφορικός τρόπος ζωής».*

Οι πειραματισμοί του 19ου και του 20ου αιώνα (όπως π.χ. το Σάμερχιλ) έδωσαν ποικίλες όψεις σχολείων που έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, ωστόσο ποτέ δεν αποτέλεσαν τον γενικευμένο τύπο σχολείου. Και αυτό βεβαίως συνδέεται με το κυρίαρχο εκπαιδευτικό παράδειγμα, το οποίο ασφαλώς προέρχεται και είναι απόρροια του πολιτικού παραδείγματος, δηλαδή του πολιτικού συστήματος.

Ορισμένα από τα καινοτόμα και διαφορετικά σχολεία τα οποία εμπνευσμένοι άνθρωποι της εκπαίδευσης οραματίστηκαν και προσπάθησαν να εφαρμόσουν (Skinner, Thorndike, Bruner, κ.ά.), είχαν χαρακτηριστικά που βρίσκουμε στο αίτημα για το σύγχρονο σχολείο, για παράδειγμα την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία, την ομαδοσυνεργατική προσέγγιση του μαθήματος, τη δημοκρατική λειτουργία της ηγεσίας του σχολείου, την μερική έως συνολική διαχείριση του σχολικού χρόνου σε επίπεδο σχολικής μονάδας, κ.ά.

ΤΟ ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το αειφόρο σχολείο είναι μια εφικτή ουτοπία. Η βασική ιδέα για το «Αειφόρο Σχολείο», είναι η ενσωμάτωση της οπτικής της αειφορίας σε κάθε πλευρά της ζωής του, δηλαδή στη διοίκηση, στη μαθησιακή διαδικασία, στη διαχείριση των κτηρίων, στις μετακινήσεις από και προς το σχολείο, στις σχέσεις του σχολείου με τη σχολική κοινότητα (Huckle, 2010). Η διαχείριση των ζητημάτων του σχολείου (κτιριακό, διοίκηση, μαθητικές κοινότητες, σχέσεις με την τοπική κοινωνία) σύμφωνα με όσα διδάσκονται οι μαθητές στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αειφορία, ενισχύει την τυπική μάθηση και αναδεικνύει τη σημαντικότητα των θεμάτων. Όταν οι μαθητές και το προσωπικό συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό και στη δράση σχετικά με την αειφορία, δημιουργείται μια αίσθηση υπευθυνότητας η οποία στη συνέχεια

μεταφέρεται στις αλληλεπιδράσεις τους με το χώρο εργασίας και με την ευρύτερη κοινότητα (Living Sustainably, 2009).

Για τη διευκόλυνση της συζήτησης, μπορούμε να κατατάξουμε τα χαρακτηριστικά του αειφόρου σχολείου σε τρεις γενικές κατηγορίες ή σε τρία επίπεδα οργάνωσης (Παπαδημητρίου, 2010): το παιδαγωγικό (αναλυτικό πρόγραμμα, σχολική κουλτούρα και διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης), το κοινωνικό και οργανωτικό (οργάνωση, διοίκηση, σχέσεις με την ευρύτερη κοινότητα και άλλους φορείς) και το περιβαλλοντικό-τεχνικό-οικονομικό (σχολικό περιβάλλον, κτίρια, αυλή). Ας δούμε πιο αναλυτικά κάθε ένα από αυτά τα επίπεδα.

Το παιδαγωγικό

Το αειφόρο σχολείο έχει απορρίψει οριστικά τον δασκαλοκεντρισμό. Στο σχολείο αυτό υιοθετούνται συμμετοχικές και μαθητοκεντρικές διδακτικές προσεγγίσεις που αναπτύσσουν τις δεξιότητες και ικανότητες των μαθητών, για κριτική σκέψη, διαπολιτισμική αποδοχή και κατανόηση, για επιθυμία συμμετοχής, με στόχο τη δημιουργία του ενεργού πολίτη. Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας είναι αυτή που ταιριάζει στο αειφόρο σχολείο. Η ενεργητική συμμετοχή του μαθητή στην επεξεργασία του μαθήματος, η λειτουργία του καθηγητή ως συντονιστή της ανακάλυψης της νέας γνώσης από τον ίδιο το μαθητή, η εγκατάλειψη του ρόλου του μεταβιβαστή της γνώσης από τον καθηγητή προς τον μαθητή, η εισαγωγή των νέων τεχνολογικών καινοτομιών στη μαθησιακή διαδικασία, είναι πλευρές του αειφόρου σχολείου, οι οποίες σχετίζονται με την βελτίωση των όρων της μαθησιακής διαδικασίας και της διδακτικής πράξης, βελτιώνοντας ταυτόχρονα τη συνολική λειτουργία του σχολείου.

Οι αρχές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, πρέπει να ενσωματωθούν σε όλες τις όψεις του αναλυτικού προγράμματος (UNECE 2005), ενώ το κρυφό αναλυτικό πρέπει να αντανακλά τα κεντρικά μηνύματα και τις ιδέες που υποστηρίζονται από το κανονικό αναλυτικό πρόγραμμα. Το κρυφό αναλυτικό αποτελεί τις αδιόρατες σχέσεις μεταξύ των παραγόντων του σχολείου. Είναι το λιπαντικό που κάνει τις σχέσεις να λειτουργούν, το σχολείο να είναι παραγωγικό, την εικόνα του σχολείου ελκυστική στους γονείς και τους τρίτους, τους εκπαιδευτικούς να νιώθουν καλά μεταξύ τους, με τη διεύθυνση του σχολείου και με τους μαθητές. Πλευρές αυτού του κρυφού αναλυτικού είναι ασφαλώς οι προαιρετικές σχολικές δραστηριότητες, τα παραγόμενα προϊόντα αυτών των δραστηριοτήτων, η μείωση ή εξαφάνιση της ανάγκης για επιβολή ποινών, η μείωση των κρουσμάτων βανδαλισμού στο σχολείο, η μείωση των περιστατικών βίας μέσα και στον περίγυρο του σχολείου, η μεγαλύτερη επιθυμία συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις εκπαιδευτικές επισκέψεις και πολυήμερες εκδρομές, η αύξηση των δανειζόμενων βιβλίων από τη σχολική βιβλιοθήκη, κ.ά.

Το κοινωνικό και οργανωτικό

Το κοινωνικό και οργανωτικό περιλαμβάνει την ηγεσία του σχολείου, τις σχέσεις του με την τοπική κοινωνία-Τοπική Αυτοδιοίκηση, τις σχέσεις του με τους γονείς, τις σχέσεις του με το Σύλλογο Γονέων και κηδεμόνων κ.τ.λ.

Η διεύθυνση πρέπει να θέτει την αειφορία στην καρδιά του σχολικού σχεδιασμού και της καθημερινής πρακτικής. Πρέπει να υιοθετεί τη δημοκρατική και συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων στο σχολείο. Θα πρέπει να δημιουργήσει την

κατάλληλη ατμόσφαιρα συνεργασίας ώστε όλο το σχολείο παράγει τα σχέδια βελτίωσης και αναλαμβάνει τη σχετική δράση για την εφαρμογή των σχεδίων καθώς και για την επίτευξη των στόχων.

Στο αειφόρο σχολείο ασφαλώς ταιριάζει η δημοκρατική λειτουργία, από τη διεύθυνση μέχρι τα 5μελή και το 15μελές μαθητικό συμβούλιο. Δημοκρατική λειτουργία σημαίνει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με διαβούλευση, με συζήτηση, με δημοκρατικές και διαφανείς διαδικασίες. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται με τέτοιο τρόπο γίνονται σεβαστές από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Οι γονείς συμμετέχουν στη σχολική ζωή, υποστηρίζουν με διάφορους τρόπους το σχολείο, χωρίς όμως να παρεμποδίζουν τη λειτουργία του και χωρίς να υποκαθιστούν τα αναγνωρισμένα θεσμικά όργανα της διοίκησης του σχολείου.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει σημαντικό ρόλο στη ζωή του σχολείου τόσο με την κατανομή της ετήσιας επιχορήγησης όσο και με την ευθύνη της επισκευής και βελτίωσης των σχολικών χώρων αλλά και με την υποστήριξη μιας ποικιλίας σχολικών δράσεων, με την αξιοποίηση των σχολικών προγραμμάτων για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των δημοτών, κτλ.

Ωστόσο, ακόμη πιο σημαντική είναι η δημοκρατική λειτουργία του συλλόγου διδασκόντων, οι αποφάσεις του οποίου καθορίζουν ουσιαστικά τη σχολική ζωή. Ο αριθμός και η φύση των ποινών που επιβάλλονται, η συχνότητα των βανδαλισμών ή η απουσία τους, το κλίμα μέσα στην τάξη, κ.ά. περνούν μέσα από τη λειτουργία του συλλόγου διδασκόντων, καθιστώντας το ρόλο του καθοριστικό.

Το περιβαλλοντικό-τεχνικό-οικονομικό

Όπως είναι γνωστό, το 40% της κατανάλωσης ενέργειας στη χώρα μας κατευθύνεται στα κτήρια. Τα σχολικά κτήρια ιδιαίτερα, είναι πολύ δαπανηρά όσον αφορά τη θέρμανσή τους, διότι κανένα από αυτά δεν κατασκευάστηκε με τις αρχές της οικολογικής δόμησης και της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής. Τα σχολεία είναι πολύ δαπανηροί οργανισμοί στην κατανάλωση ενέργειας και νερού. Τα μεγάλα παράθυρα με τα μονά τζάμια, η σιδερένια κατασκευή, η ανάγκη να αερίζονται συχνά (ανοιχτά παράθυρα και πόρτες), η χρήση ηλεκτρισμού για τον φωτισμό, κ.ά., καθιστούν τα σχολεία πολυδάπανα και σπάταλα σε ενέργεια.

Εκτός της ενέργειας, η κατανάλωση χαρτιού είναι επίσης ιδιαίτερα αυξημένη. Πρόχειρα διαγωνίσματα, τεστ, διαγωνισμοί Ιουνίου, μαθητικά τετράδια, τουλάχιστον 25 βιβλία ανά μαθητή κάθε χρονιά (εκτός των φροντιστηριακών), συγκεντρώνουν τεράστια ποσότητα χαρτιού που χρησιμοποιείται σε κάθε σχολείο κάθε χρονιά ενώ μηδαμινό ποσοστό αυτού του χαρτιού καταλήγει στην ανακύκλωση.

Για όλους αυτούς τους λόγους, τα σχολεία είναι οργανισμοί στους οποίους παράγονται απόβλητα τα οποία είναι χρήσιμα, ενώ καταναλώνονται σημαντικές ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας, συμβάλλοντας στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Στη συμβολή των σχολείων στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου, θα μπορούσαμε επίσης να περιλάβουμε την κατανάλωση καυσίμου, από τη μεταφορά των παιδιών στο σχολείο με τα ΙΧ των γονέων. (Η αλλαγή του τρόπου πρόσβασης των παιδιών στο σχολείο με στόχο τη μείωση των καυσαερίων και των αερίων του θερμοκηπίου, βρίσκεται επίσης μεταξύ των στόχων του αειφόρου σχολείου).

Η επίδραση του αειφόρου σχολείου δεν περιορίζεται στα στενά πλαίσια του ίδιου του σχολείου, αλλά επεκτείνεται στον ευρύτερο κοινωνικό του περίγυρο, επιδρά δηλαδή, σε σημαντικό τμήμα της κοινωνίας.

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Σε χιλιάδες σχολεία της χώρας μας πραγματοποιούνται κάθε χρόνο προγράμματα προαιρετικών σχολικών δραστηριοτήτων. Σημαντικός αριθμός από αυτά τα προγράμματα έχουν ως αντικείμενο είτε την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, είτε την διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, την καλλιέργεια καταναλωτικής συνείδησης, την προστασία της ανθρώπινης ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα, κα. Τα περισσότερα όμως από αυτά γίνονται σε καθεστώς απομόνωσης σε σχέση με την σχολική κοινότητα, παρόλο που μπορεί να έχουν πολύ θετική επίδραση στις σχέσεις του σχολείου με αυτή. Συχνά η ποιότητα των προγραμμάτων είναι πολύ ψηλή και αξίζει να αναγνωριστεί. Εν τούτοις, μικρός μόνο αριθμός προγραμμάτων συνεχίζονται για περισσότερα από ένα σχολικά έτη, με εξαίρεση ορισμένα σχολεία μέλη δικτύων Π.Ε.. Η θεσμοθέτηση κινήτρων για την ακόμη πιο ενεργό συμμετοχή των μαθητών στην κοινή προσπάθεια συχνά μπορεί να ενισχύσει τα ούτως ή άλλως σημαντικά επιτεύγματα των μαθητικών περιβαλλοντικών ομάδων.

Η UNESCO στο παγκόσμιο συνέδριο για την «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (UNESCO, 2009), μεταξύ άλλων, καλεί όλα τα κράτη να αναπροσανατολίσουν την εκπαίδευση προς την αειφορία, να αξιοποιήσουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να ενισχυθεί η συζήτηση σχετικά με την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και να αναληφθούν σχετικές πρωτοβουλίες.

Σύμφωνα δε με το άρθρο 36 της Στρατηγικής (UNECE 2005), «Οι ΜΚΟ είναι σημαντικές πηγές άτυπης και μη τυπικής μάθησης, ικανές να εφαρμόζουν διαδικασίες κοινωνικής ενδυνάμωσης (ενίσχυσης του ρόλου των πολιτών) αλλά και να ενσωματώνουν και μετασχηματίζουν την επιστημονική γνώση και τα γεγονότα σε εύληπτη πληροφόρηση. Ο ρόλος τους ως ενδιάμεσοι μεταξύ κυβερνήσεων και του ευρύτερου κοινού πρέπει να αναγνωρίζεται, να προωθείται και να ενισχύεται».

Ως ανταπόκριση σε όσα προαναφέρθηκαν, το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου θεσμοθετήθηκε από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, προκειμένου να αναγνωρίσει, να προβάλει και να ενισχύσει τις προσπάθειες που γίνονται στα σχολεία σε διαφορετικά θεματικά πεδία, που εμπίπτουν όμως στο ευρύτερο πλαίσιο της αειφορίας ή της εκπαίδευσης για την αειφορία. Θεσμοθετήθηκε επίσης προκειμένου να διαδώσει την καλή πρακτική που παράγεται στα σχολεία της χώρας, όπως επίσης να προβάλει την εργασία που γίνεται στο πλαίσιο σημαντικών δικτύων Π.Ε., όπως, λ.χ. τα Οικολογικά Σχολεία.

Στόχος είναι να γίνει το «Βραβείο Αειφόρου Σχολείου» ένας σταθερός και υψηλού κύρους θεσμός της χώρας μας, θεσμός που θα συμβάλλει στην κοινή προσπάθεια για το «πρασίνισμα» του σχολείου και της κοινωνίας, για τον αναπροσανατολισμό όλης της Ελληνικής κοινωνίας προς την αειφορία.

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου είναι ένας διαγωνισμός μεταξύ σχολείων. Το αντικείμενο του διαγωνισμού είναι ο βαθμός ένταξης της οπτικής της αειφορίας στο

σύνολο των λειτουργιών του σχολείου και ειδικότερα στα τρία πεδία που προαναφέρθηκαν, δηλαδή: Το παιδαγωγικό, το κοινωνικό-οργανωτικό και το περιβαλλοντικό.

Για κάθε ένα από τα πεδία αυτά διαμορφώθηκαν ορισμένα κριτήρια (δείκτες), με τα οποία γίνεται η σύγκριση μεταξύ των σχολείων που συμμετέχουν στον διαγωνισμό. Οι δείκτες αυτοί στηρίζονται σε σημαντικό βαθμό στο σετ των «δεικτών αειφόρου ανάπτυξης» του Ο.Η.Ε. (UNESCO, 1997), (Breiting et all, 2007), ενώ έχουν ληφθεί υπόψη και οι «δείκτες εκπαίδευσης για την αειφορία» που έχει αναπτύξει η UNECE (2007, 2009). Η βιβλιογραφία μπορεί να υποδείξει μεγάλη ποικιλία δεικτών, ωστόσο όλοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν και να ενταχθούν στα τρία πεδία που προαναφέρθηκαν (SEED, 2005, DfES National Framework₂ for Sustainable Schools, Quality Creteria for ESD Schools, 2005, Living Sustainably, 2009).

Ενδεικτικά μπορούμε να παρουσιάσουμε ορισμένους από αυτούς τους δείκτες:

Το παιδαγωγικό (αναλυτικό-κρυφό-μεθοδολογίες)

- Ποσοστό ενσωμάτωσης θεμάτων σχετικών με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη στα μαθήματα του σχολείου
- Αριθμός εκπαιδευτικών επισκέψεων
- Αριθμός προαιρετικών προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων που υλοποιήθηκαν στο σχολείο την προηγούμενη και την τρέχουσα σχολική χρονιά.
- Ποσοστό των εκπαιδευτικών του σχολείου που συμμετέχει ενεργά στο Σχέδιο Αειφόρου Διαχείρισης (ΣΑΔ).

Το κοινωνικό (διοίκηση-μαθητικές κοινότητες- γονείς)

- Ανθρωπόωρες εκπαιδευτικών που παρακολούθησαν σεμινάρια επαγγελματικής ανάπτυξης
- Αριθμός συνεδριάσεων του 15 μελούς και γενικών συνελεύσεων
- Εκτιμώμενος βαθμός συμμετοχής των γονέων στη σχολική ζωή
- Πόσες ποινές επιβλήθηκαν στο σχολείο
- Αριθμός Σχολικών Συμβουλίων που έχουν συγκληθεί τα τελευταία 2 χρόνια.
- Αριθμός κοινωνικών δράσεων και δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος εκτός σχολείου (π.χ. δένδροφυτεύσεις, συμμετοχή σε εράνους).
- Ποσοστό παιδιών που εγκατέλειψαν το σχολείο πρόωρα
- Ποσοστό των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο με ΜΜΜ/Ι.Χ./ πόδια

Το περιβαλλοντικό

- Βάρος χαρτιού που δόθηκε για ανακύκλωση ανά μαθητή
- Αριθμός φύλλων φωτοτυπικού χαρτιού ανά μαθητή και εκπαιδευτικό
- Κυβικά μέτρα νερού ανά μαθητή και εκπαιδευτικό
- Υπάρχει σύστημα αποθήκευσης και αξιοποίησης του νερού της βροχής
- Κιλοβάρες ανά μαθητή και εκπαιδευτικό
- Βάρος απορριμμάτων που δεν πάει για ανακύκλωση, ανά μαθητή
- Αριθμός λαμπτήρων πυρακτώσεως
- Γίνεται ανακύκλωση λαμπτήρων και ηλεκτρικών-ηλεκτρονικών συσκευών; (κιλά/μαθητή).
- Λίτρα πετρελαίου που χρησιμοποιήθηκαν για θέρμανση ανά μαθητή ή ανά τετραγωνικό μέτρο στεγασμένης σχολικής επιφάνειας ή κ. μ. φυσικού αερίου
- Διαθέτει το σχολείο διπλά τζάμια;

- Διαθέτει το σχολείο κήπο ή ταρατσόκηπο;

Κάθε δείκτης παίρνει μια βαθμολογία ώστε το άθροισμά τους να δώσει τον συνολικό βαθμό του σχολείου. Η βαθμολόγηση των δεικτών γίνεται με στόχο να δοθεί μικρότερη ή μεγαλύτερη βαρύτητα σε ορισμένους από αυτούς. Για παράδειγμα, έχει μικρότερη βαρύτητα η ύπαρξη φωτοβολταϊκών στην οροφή του σχολείου και μεγαλύτερη βαρύτητα η μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος.

Το σχολείο που συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη βαθμολογία και είναι υποψήφιο για βράβευση, δέχεται την επίσκεψη τριμελούς επιτροπής, η οποία εξετάζει την ορθότητα των στοιχείων που έχουν υποβληθεί. Μετά την πιστοποίηση της ορθότητας των στοιχείων, γίνεται η ανακήρυξη των νικητών του διαγωνισμού και η επίδοση των επάθλων. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλα τα σχολεία, νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια κάθε τύπου. Τα έπαθλα είναι εκδρομές κατά προτίμηση με περιβαλλοντικό περιεχόμενο και οι χορηγοί είναι η εταιρεία WIND και το Ίδρυμα Μποδοσάκη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου εισάγεται στη χώρα μας πρώτη φορά φέτος, δηλαδή κατά τη σχολική χρονιά 2010-11, και ως εκ τούτου δεν υπάρχουν στοιχεία για να προβούμε σε αξιολόγηση του θεσμού. Ωστόσο, μια επισκόπηση συναφών προγραμμάτων σε διάφορες χώρες (όπως καταγράφεται στην έρευνα των Henderson-Tilbury-2004) αποκαλύπτει έλλειψη έρευνας και αξιολόγησης σχετικά με τα επιτεύγματα και τους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας των προγραμμάτων συνολικής σχολικής προσέγγισης (που υιοθετείται στο πλαίσιο του αειφόρου σχολείου).

Εκείνο που έχει προκύψει από τη διεθνή εμπειρία είναι ότι η «συνολική σχολική προσέγγιση» και η διαθεματική προσέγγιση που συνδέονται με την αειφορία, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως προκλήσεις για εφαρμογή. Για παράδειγμα τα νηπιαγωγεία που συμμετείχαν στο Βραβείο Αειφόρου Σχολείου στη Σουηδία ανέφεραν δυσκολίες στην υλοποίηση του σχετικού προγράμματος εξαιτίας της πολυπλοκότητάς του και της υποχρέωσης να υποβάλλουν αναφορές σχετικές με το πρόγραμμα και τα κριτήριά του. Αυτό ίσως εξηγεί το γεγονός ότι μικρός αριθμός νηπιαγωγείων συμμετείχε στο πρόγραμμα.

Παρ' όλα αυτά, η επισκόπηση των διαθέσιμων στοιχείων αποκαλύπτει θετική επίδραση των προγραμμάτων συνολικής σχολικής προσέγγισης, στην ηγεσία του σχολείου η οποία εκδηλώνει περισσότερες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες στα σχολεία που συμμετέχουν παρά σ' εκείνα που δε συμμετέχουν. Αντίστοιχες διαφορές μεταξύ σχολείων που συμμετέχουν και εκείνων που δε συμμετέχουν ανευρίσκονται στο βαθμό συμμετοχής των μαθητών στα προγράμματα, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, στις περιβαλλοντικές γνώσεις κ.ά. Επίσης υπάρχουν ενδείξεις ότι τα μικρότερα σε αριθμό μαθητών σχολεία επιτυγχάνουν καλύτερη οργάνωση και υλοποίηση δράσεων σε σχέση με μεγαλύτερα. Εκεί που υπάρχει αδιαμφισβήτητη βελτίωση είναι η προσέγγιση περιβαλλοντικών δεικτών στα συμμετέχοντα σχολεία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Αειφόρο Σχολείο αποτελεί το μέλλον του σχολείου συνολικά. Είναι ένα αυτόνομο, αυτοκατευθυνόμενο, βαθιά φιλοπεριβαλλοντικό σχολείο το οποίο λειτουργεί δημοκρατικά και που μπορεί να προσφέρει:

- Μείωση του οικολογικού αποτυπώματος των σχολείων
- Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και πόρων
- Βελτίωση της λειτουργίας του σχολείου
- Βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης μέσω της υιοθέτησης περισσότερο μαθητοκεντρικών διδακτικών μεθόδων και προσεγγίσεων.
- Βελτίωση της ποιότητας των εκπαιδευτικών μέσω της ενδοσχολικής συνεργασίας και επιμόρφωσης.
- Βελτίωση των σχέσεων των μελών της σχολικής κοινότητας
- Βελτίωση των σχέσεων του σχολείου με την τοπική κοινωνία και τους θεσμοθετημένους φορείς της κοινωνίας
- Μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στα σχολεία σχετικά με την μείωση του οικολογικού αποτυπώματος.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας των σχολικών κτηρίων μέσω αλληλεπίδρασης με την τοπική κοινωνία και της υιοθέτησης φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών
- Συμβολή των σχολείων στην επίτευξη του μεγάλου εθνικού στόχου, της πράσινης ανάπτυξης
- Δημιουργία ευαίσθητοποιημένων, ενημερωμένων, δραστήριων και ενεργών μαθητών

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου θεσμοθετήθηκε προκειμένου να υποστηρίξει, να προβάλλει και να επιβραβεύσει τα σχολεία που στρέφουν τη συνολική λειτουργία τους προς την αειφορία.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Breiting Soren, Mayer Michela and Mogensen Finn. 2005. Quality Criteria for ESD Schools. SEED & ENSI NETWORKS,
- Gough, A. (2005). Sustainable Schools: Renovating educational Processes. *Applied Environmental Education and Communication* 4, 339-351
- Henderson, K. and Tilbury, D. (2004) Whole-School Approaches to Sustainability: An International Review of Sustainable School Programs. Report Prepared by the Australian Research Institute in Education for Sustainability (ARIES) for the Department of the Environment and Heritage, Australian Government. Ανασύρθηκε από http://www.aries.mq.edu.au/projects/whole_school/files/international_review.pdf
- Huckle, J. (2010). Sustainable Schools: exploring the contradictions. 4^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Αθήνα.
- Huckle, J. (2009) Sustainable Schools: responding to new challenges and opportunities. *Geography* Vol 94, part 1, 13-21
- Living Sustainably. 2009, The Australian Government's National Action Plan for Education for Sustainability
- Orr, D. (1992). *Ecological Literacy: Education and the transition to a postmodern world*. Albany: SUNY Press
- Sterling, S. (2002). *Sustainable Education*. Schumacher Briefings No 6, Bristol:Green.
- School Operations and Maintenance: Best Practices For Controlling ENERGY COSTS. 2004. A Guidebook for K-12 School System Business Officers and Facilities Managers
- Skoullou, M. 1995., Re-orienting Environmental Education for Sustainable Development. Summary Report of the Inter-Regional Workshop. Athens

- Sustainable Schools for Pupils, Community and the Environment, Department for education and skills. 2007. <http://www.dfes.gov.uk/s3:sustainable>. School self-evaluation for primary, middle and secondary schools. Ανασύρθηκε από: <http://www.teachernet.gov.uk/sustainableschools/>
- UN General Assembly 2002, *Resolution 57/254* (Re: UN Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014)
- UNECE (2005): UNECE Strategy for Education for Sustainable Development, Vilnius, (Agenda points 5 και 6)
- UNECE-UNESCO 2007: Good Practices in ESD, Sweden Sustainable School Award. Ανασύρθηκε το Νοέμβριο του 2009 από <http://www.unece.org/env/esd/welcome.htm>
- UNECE 2009: Guidance for reporting on the implementation of the Strategy on ESD, part III, Indicators
- UNESCO (1997). Teaching and learning for a sustainable future,
- UNESCO, (2009). The Bonn Declaration., UNESCO World conference on Education for Sustainable Development. P.4, <http://www.unesco.org/education/tlsf/>
- UNESCO 172 EX/11 2005 (Re: Draft International Implementation Scheme for ESD)
- Αγγελίδου, Ε. & Κρητικού, Ε. 2010. Αειφόρο σχολείο: από τη θεωρητική σύλληψη στη σχολική πραγματικότητα. 4ο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Αθήνα.
- Βασιλοπούλης, Ι. et al. 2010. Ο ρόλος των γονέων στα πλαίσια του αειφόρου σχολείου. 4ο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Αθήνα.
- Δηλάρη, Β. 2008. Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών-Εθνικές και διεθνείς δράσεις, Περιοδικό «Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» τ.41,9-10
- Δημοπούλου, Μ. & Μπαμπίλα, Ε. 2010. Ο ρόλος του Διευθυντή στη λειτουργία του οικολογικού σχολείου. 4^ο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Αθήνα.
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. 2000. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη. Ξάνθη, Σπανίδης
- Παπαδημητρίου Β. (1998) «Περιβαλλοντική εκπαίδευση και σχολείο» Εκδ.. Δαρδανός, Αθήνα
- Παπαδημητρίου, Β. 2010, Σχολική κουλτούρα, σχολικό κλίμα και αειφόρο σχολείο. Περιοδικό «Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» 44, 12-13
- Σταματέλλη, Μ. et al. 2010. Το σχολείο που μ' αρέσει. 4ο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Αθήνα.
- Φλογαΐτη, Ε. (1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις*. Επανεκδοση: Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1998